

Yksilö, yhteiskunta ja valtio

Emma Goldman

1940

Emma Goldman
Yksilö, yhteiskunta ja valtio
1940

Haettu 6.1.2014 osoitteesta:

<https://sites.google.com/site/vallankritiikki/emma-goldman-maailman-vaarallisimman-naisen-puheita-ja-kirjoituksia/yksiloe-yhteiskunta-ja-valtio>

Kirjasta Maailman vaarallisimman naisen puheita ja kirjoituksia, Työväen Tuotantokomitea, 2008. Suomennos Hannu Toivanen ja Ulla Vehaluoto. Alkuperäisen artikkelin ”The Individual, Society and the State” julkaissut Free Society Forum, Chicago, Illinois, 1940

fi.theanarchistlibrary.org

Ihmisten mielet ovat sekaisin, sillä sivilisaatiomme perustukset näyttävät olevan romahtamaisillaan. Ihmiset ovat menettämässä uskoaan olemassa oleviin instituutioihin, ja älykkäämmät tajuavat, että teollisuuskapitalismi tekee tyhjäksi nimenomaan sen päämäärän, jota sen olisi tarkoitus palvella.

Maailma on hukassa eikä löydä ratkaisua. Parlamentarismi ja demokratia ovat tulossa tiensä päähän. Pelastusta etsitään fasismista ja muista ”vahvan” hallinnon muodoista.

Maailmassa paraikaa käytävä vastakkaisten aatteiden taistelu liittyy yhteiskunnallisiin ongelmiin, jotka vaativat kiireellistä ratkaisua. Yksilön hyvinvointi ja ihmisyyhteisön kohtalo riippuvat siitä, annetaanko noihin kysymyksiin oikea vastaus. Noita ongelmia ovat mm. työttömyyskriisit, sota, aseriisunta ja kansainväliset suhteet.

Valtio, hallinto toimintoinen ja valtuuksineen, on nyt jokaisen ajattelevan ihmisen erityisen mielenkiinnon kohde. Poliittinen kehitys on kaikissa sivistysmaissa tuonut nämä kysymykset esiin. Tulisiko meillä olla vahva hallinto? Pitääkö suosia demokratiaa ja parlamentarismia vai onko jonkinlainen fasismi tai diktatuuri – mo-

narkkinen, porvarillinen tai proletaarinen – ratkaisu tämän päivän yhteiskuntaa ympäröiviin epäkohtiin ja vaikeuksiin?

Toisin sanoen tulisiko meidän parantaa demokratian sairaudet enemmän demokatialla vai katkaistako kansanvallan Gordionin solmu diktatuurin miekalla?

Minun vastaukseni ei ole näistä kumpikaan. Vastustan yhtä lailla diktaturiaa ja fasismia kuin parlamentaarisia hallituksia ja niin kutsuttua poliittista demokratiaakin.

Natsismia on aivan oikeutetusti kutsuttu hyökkäykseksi sivilisaation kimppuun. Tämä luonnehdinta sopii tosin yhtä lailla kaikkiin diktatuurin muotoihin, itse asiassa se sopii todellakin kaikenlaiseen tukahduttamiseen ja pakkovaltaan. Sillä mikä on sivilisaation todellinen merkitys? Kaikki edistys on olennaisesti ollut yksilön vapauksien laajenemista, samalla kun häntä hallitsevien ulkoisten voimien auktoriteetti on vastaavasti vähentynyt. Tämä pätee niin fyysisessä, poliittisessa kuin taloudellisessakin olemassaolossa. Fyysisessä maailmassa ihminen on edistynyt siinä määrin kuin hän on alistanut luonnon voimat hallintaansa ja tehnyt niistä itselleen hyödyllisiä. Primitiivinen ihminen astui askeleen edistyksen tiellä, kun hän ensinnäkin keksi tulen ja sai siten voiton pimeydestä, kun hän valjasti tuulen tai patosi veden.

Mikä rooli auktoriteetilla tai hallinnolla sitten on ollut inhimillisessä pyrkimyksessä kohti parempaa, inhimillisissä keksinnöissä ja löydöissä? Ei niin minkäänlainen, tai ei ainakaan mikään sellainen, mistä olisi ollut mitään apua. Näissä asioissa jokaisen ihmeen takana on aina ollut yksilö – tavallisesti vieläpä huolimatta auktoriteetin, inhimillisen tai jumalallisen, kiellosta, vainosta ja sekaantumisesta.

Vastaavasti politiikan alueella tie edistykseen on rakennettu pääsemällä yhä enemmän irti heimopäällikön tai klaanin, prinssin tai kuninkaan, hallituksen tai valtion auktoriteetista. Taloudellisesti taas edistys on tarkoittanut yhä laajempien kansanjoukkojen suurempaa hyvinvointia. Kulttuurisesti se on merkinnyt kaikkien mui-

den saavutusten tulosta: suurempaa itsenäisyyttä niin poliittisesti, mentaalaisesti kuin psyykkisestikin.

Tästä näkökulmasta tarkasteltuna ongelma ihmisen suhteesta valtioon avautuu merkitykseltään kokonaan toisenlaiseksi. Kyse ei enää ole siitä, olisiko diktatuuri suositeltavampaa kuin demokratia tai olisiko italialainen fasismi parempaa kuin hitleriläinen. Esiin nousee laajempi ja paljon olennaisempi kysymys: onko poliittinen hallinto, valtio, ylipäänsä ihmiskuntaa hyödyttävä ja miten se vaikuttaa yksilöön yhteiskunnallisessa asioiden järjestyksessä?

Yksilö on elämän todellinen todellisuus. Ollen maailmankaikkeus itsessään hän ei ole olemassa valtiota varten eikä myöskään sitä abstraktiota varten, jota kutsutaan ”yhteiskunnaksi” tai ”kansakunnaksi”, joka on vain kokoelma yksilöitä. Ihminen, yksilö, on aina ollut ja on väistämättä kehityksen ja edistyksen ainoa lähde ja liikevoima. Sivilisaatio on ollut yksilön tai yksilöistä koostuvien ryhmien jatkuvaa taistelua valtiota tai jopa ”yhteiskuntaa” vastaan, siis valtion alistamaa ja hypnotisoimaa enemmistöä vastaan sekä valtion palvontaa vastaan. Ihmisen suurimmat taistelut on käyty ihmisen rakentamia esteitä ja keinotekoisia rasituksia vastaan, joilla on pyritty halvaannuttamaan hänen kasvunsa ja kehityksensä. Inhimillistä ajattelua on aina vääristetty tavoilla ja perinteillä sekä kieroutettu väärällä kasvatuksella, joka on palvellut vain valanpitäjien ja etuoikeuksista nauttivien intressejä. Tämä tarkoittaa valtiota ja hallitsevia luokkia. Ihmiskunnan historia on ollut tätä jatkuvaa, alituista konfliktia.

Yksilöllisyyttä voidaan kuvata yksilön tietoisuutena siitä, mitä hän on ja miten hän elää. Se on sisäsyntyistä jokaisessa ihmislennossa ja jotakin, joka kasvaa. Valtiot ja yhteiskunnalliset instituutiot tulevat ja menevät, mutta yksilöllisyys pysyy ja jatkuu. Yksilöllisyyden tosi olemus on ilmaisukyvyssä; omanarvontunto ja itsenäisyys ovat se maaperä, jossa yksilöllisyys kukoistaa. Yksilöllisyys ei ole mikään persoonaton ja mekanistinen asia – sellainen, jota valtio kohtelee ”yksilönä”. Yksilö ei ole pelkästään perinnöllisyytensä ja ympäristönsä tuotos, syyn ja seurauksen lopputulos.

Hän on sitäkin ja paljon enemmän, valtavan paljon enemmän. Elävää ihmistä ei voi määritellä; hän on kaiken elämän ja kaikkien arvojen alkulähde; hän ei ole osa sitä tai tätä; hän on kokonainen, yksilöllinen kokonaisuus, kasvava, muuttuva ja silti aina pysyvä kokonaisuus.

Yksilöllisyyttä ei pidä sekoittaa individualismin eri ajatuksiin ja käsitteisiin, ei etenäkään ”kovaan individualismiin”, joka on vain peitelty yritys tukahduttaa ja nujertaa yksilö ja hänen yksilöllisyytensä. Tämä niin kutsuttu individualismi on yhteiskunnallista ja taloudellista *laissez-fairea*: se on luokkien harjoittamaa massojen riistoa lainmukaisella petkutuksella, henkisellä alentamisella ja orjanhengen systemaattisella indoktrinaatiolla, mikä prosessi tunnetaan ”kasvatuksena”. Tämä mätä ja kieroutunut ”individualismi” merkitsee yksilöllisyyden pakkopaitaa. Se on muuttanut elämän alentavaksi kilpailuksi ulkokultaisuuksista, omistuksista, yhteiskunnallisesta arvostuksesta ja ylivallasta. Sen korkein viisaus kuuluu ”pelastautukoon ken voi”.

Tämä ”kova individualismi” on epäilemättä seurausta nykyajan suurimittaisesta orjuudesta, mitä karkeimmista luokkaeroista, jotka ajavat miljoonat ihmiset leipäjonoihin. ”Kova individualismi” on merkinnyt kaikenlaista ”individualismia” herroille, kun taas kansa on yhdenmukaistettu orjakastiksi palvelemaan kourallista omaa etuaan tavoittelevia ”superihmisiä”. Yhdysvallat on ehkä tämänkaltaisen individualismin parhain edustaja. Siellä sen nimissä puolustetaan poliittista tyranniaa ja yhteiskunnallista sortoa ja niitä pidetään hyveinä; kun taas kaikki ihmisen pyrkimykset ja toiveet saavuttaa vapaus ja yhteiskunnalliset elämisen mahdollisuudet leimataan tämän saman individualismin nimissä ”epäamerikkalaisiksi” ja synneiksi.

On ollut aika, jolloin valtiosta ei ole ollut tietoaakaan. Luonnon tilassaan ihminen eli ilman minkäänlaista valtiota tai organisoitua hallintoa. Ihmiset elivät perheinä pienissä yhteisöissä. He viljelivät maata ja harrastivat taiteita ja käsitöitä. Yksilö ja myöhemmin perhe olivat yksiköitä yhteiskunnallisessa elämässä, jossa kaikki

nan uudelleen elvyttämiseen tarvitaan ideaalin tuomaa innoitusta ja tarmoa antavaa voimaa.

Sellaisen ideaalin minä näen anarkismissa. En kylläkään valtion ja auktoriteetin palvojen levittämässä populaareissa anarkismin vääristelyissä. Tarkoitaa filosofiaa uudesta yhteiskunnallisesta järjestyksestä, joka perustuu yksilön valloilleen päästettyyn tarmoon ja vapautettujen yksilöiden vapaavalintaiseen yhteenliittymiseen.

Kaikista yhteiskuntateorioista vain anarkismi julistaa järkkymättä, että yhteiskunta on olemassa ihmistä varten eikä ihminen yhteiskuntaa varten. Yhteiskunnan ainoa legitiimi tarkoitus on palvella yksilön tarpeita ja edistää hänen pyrkimyksiään. Vain niin tekemällä se voi oikeuttaa oman olemassaolonsa ja olla edistyksen ja kulttuurin apuna.

Vallasta raivokkaasti kilpailevat ihmiset ja poliittiset puolueet pilkkaavat minua vielä, että olen toivottoman sopimaton aikaani. Myönnän mielelläni syyllisyyteni. Minä saan lohtua siitä varmuudesta, että heidän hysterialtaan puuttuu kestävyys. Heidän hoo-siannansa on ohimenevä.

Heidän säröääninen laulunsa ei tule koskaan pehmittämään ihmisen kaipuuta vapautua kaikesta auktoriteetista ja vallasta. Ihmisen pyrkimys vapautua kaikista kahleista on ikuista: sen täytyy jatkua ja se jatkuu.

olivat vapaita ja tasavertaisia lähimmäisensä kanssa. Ihmisyhteisö ei siihen aikaan ollut mikään valtio vaan yhteenliittymä – vapaaehtoinen liitto keskinäiseksi suojeluksi ja hyödyksi. Vanhimmat ja kokeneemmat jäsenet olivat ihmisten opastajia ja neuvonantajia. He auttoivat hoitamaan elämän asioita pyrkimättä hallitsemaan tai herruuttamaan yksilöä.

Poliittinen hallinto ja valtio kuuluvat paljon myöhäisempään kehitykseen. Ne ovat kasvaneet vahvemman halusta hyväksikäyttää heikompia, harvojen halusta monia vastaan. Valtio, hengellinen tai maallinen, antoi harvoille laillisuuden ja oikeuden kulissin tehdä vääryyttä monille. Oikeuden kaapu oli tarpeen helpottamaan ihmisten hallitsemista, koska yksikään hallinto ei pysy pystyssä ilman ihmisten suostumusta, joka voi olla avointa, hiljaista tai oletettua. Perustuslaillisuus ja demokratia ovat tuon oletetun suostumuksen nykyaikaisia muotoja; suostumuksen, joka istutetaan ja indoktrinoidaan ”kasvatuksella” kotona, seurakunnassa ja jokaikisellä elämän alueella.

Tuo suostumus on uskoa auktoriteettiin, sen välttämättömyyteen. Sen perustana on oppi, jonka mukaan ihminen on syntinen, paha ja kyvytön tietämään mikä hänelle on parasta. Tälle kaikki hallinto ja sorto rakentuu. Jumala ja valtio ovat olemassa ja niitä pidetään pystyssä tällä uskonkappaleella.

Kuitenkaan valtio ei ole mitään muuta kuin nimi. Se on abstraktio. Kuten muillakaan vastaavilla käsitteillä – kansakunta, rotu, ihmiskunta – sillä ei ole orgaanista todellisuutta. Se, että valtiota kutsutaan organismiksi, osoittaa sairaalloista taipumusta tehdä sanoista fetissejä.

Valtio on käsite lakiasäätävälle ja hallinnoivalle koneistolle, jonka avulla ihmisten tiettyjä toimia saadaan tehtyä, ja vieläpä kovin huonosti. Valtiossa ei ole mitään loukkaamatonta, pyhää tai salaperäistä. Sillä ei ole sen enempää omaatuntoa tai moraalista tehtävää kuin mitä on hiilikaivosta tai rautateitä pyörittävällä kaupallisella yhtymälläkään.

Valtio ei ole sen enempää olemassa kuin jumalat ja pirutkaan. Ne ovat samalla lailla ihmisen heijastumia ja luomuksia, sillä ihminen, yksilö, on ainoa todellisuus. Valtio ei ole muuta kuin ihmisen varjo – varjo hänen sekavuudestaan, hänen tietämättömyydestään ja peloistaan.

Elämä alkaa ja loppuu ihmisessä, yksilössä. Ilman häntä ei ole olemassa mitään rotua, ihmiskuntaa, valtiota. Niin, ei edes ”yhteiskunta” ole mahdollinen ilman yksilöä. Yksilö on se, joka elää, hengittää ja kärsii. Hänen kehittymisensä ja edistymisensä on ollut jatkuva taistelua hänen itsensä luomia fetissejä vastaan ja erityisesti ”valtiota” vastaan.

Entisaikaan uskonnollinen auktoriteetti muovasi poliittista elämää kirkon oppien mukaiseksi. Valtion auktoriteetti ja hallitsijoiden ”oikeudet” tulivat ylhäältä; valta oli, kuten uskokin, jumalalista. Filosofit ovat kirjoittaneet paksuja opuksia todistaakseen valtion pyhyden; jotkut ovat jopa verhonneet sitä erehtymättömyydellä ja jumalaan viittaavilla attribuuteilla. Jotkut ovat onnistuneet puhumaan itsensä siihen järjettömään käsitykseen, jonka mukaan valtio on ”yli-inhimillinen”, ylempi todellisuus, ”absoluutti”.

Kyseleminen tuomittiin jumalan pilkaksi. Orjuus oli korkein hyve. Tuollaisten käskyjen ja harjoitusten avulla tiettyjä asioita alettiin pitää itsestään selvinä ja totuudeltaan pyhinä, johtuen puhtaasti niiden jatkuvasta ja hellittämättömästä toistosta.

Kaikki edistys on ollut olennaisesti ”jumalallisuuden” ja ”mysterin” paljastamista, oletetun pyhän ja ikuisen ”totuuden” paljastamista. Se on ollut asteittaista abstraktin eliminoimista ja sen korvaamista todellisella ja konkreettisella. Lyhyesti sanoen kyse on ollut tosiasioista mielikuvitusta vastaan, tiedosta tietämättömyyttä vastaan, valosta pimeyttä vastaan.

Tätä yksilön hidasta ja vaivalloista vapautumista ei ole saavutettu valtion avulla. Päinvastoin itsenäisyyden ja vapauden pienimätkin rahtuset on voitettu ainoastaan jatkuvalla taistelulla valtiota vastaan, kamppailulla elämästä ja kuolemasta. Ihmiskunnalta on vaatinut paljon aikaa ja verenvuodatusta taistella kuninkaita, tsaa-

kä sätkynukke tuon metafyyssisen kaikkivaltiaan käsissä, jota kutsutaan taloudelliseksi determinismiksi tai vieläkin vulgaarimmin luokkataisteluksi. Ihmisen yksilöllinen tai kollektiivinen tahto, hänen psyykkinen elämänsä ja mentaalinen suuntautumisensa eivät ole juuri minkään arvoisia marxilaisemme mielestä, eivätkä ne vaikuta hänen käsitykseensä ihmisen historiasta.

Kukaan älykäs tutkija ei kiistä taloudellisten tekijöiden merkittävyyttä yhteiskunnalliselle kasvulle ja ihmiskunnan kehitykselle. Mutta vain kapeakatseinen ja jääräpäinen dogmatismi voi jäädä itsepintaisen sokeaksi yksilön mielikuvituksen ja pyrkimysten luoman idean keskeisyyden suhteen.

Olisi turhaa ja hyödytöntä yrittää korostaa yhtä tekijää toisen kustannuksella ihmisen kokemuksessa. Minkään yksittäisen tekijän ei voida osoittaa olevan ratkaiseva yksilön tai yhteisön käyttäytymisen moninaisuudessa. Me tiedämme ihmisen psykologiasta liian vähän, emmekä ehkä koskaan saa tietää tarpeeksi, jotta voisimme punnita ja mitata tämän tai tuon ihmisen käyttäytymiseen vaikuttavan tekijän suhteellisen arvon. Sellaisten oppien muodostaminen yhteiskunnallisessa viitekehityksessä ei ole mitään muuta kuin kiihkoilua; vaikka ehkä silläkin on käyttötarkoituksensa, sillä juuri yritys tehdä niin todisti ihmistahdon sinnikkyyttä ja osoittaa marxilaisten virheellisyyden.

Onneksi jopa jotkut marxilaiset ovat alkaneet havaita, etteivät asiat ole aivan kunnossa marxilaisissa uskonkappaleissa. Loppujen lopuksi Marx oli vain ihminen – aivan liian inhimillinen – ja siten ei mitenkään erehtymätön. Taloudellisen determinismin käytännön sovellukset Venäjällä auttavat selvittämään älykkäämpien marxilaisten päätä. Tämä voidaan nähdä marxilaisten arvojen uudelleenarvioinnissa, joka on käynnissä joidenkin Euroopan maiden sosialistisissa ja kommunistisissa piireissä. He ovat alkaneet pikkuhiljaa havaita, että heidän teoriastaan on puuttunut inhimillinen elementti, *den Menschen*, kuten eräs sosialistilehti asian ilmaisi. Niin tärkeä kuin taloudellinen tekijä onkin, se ei riitä. Ihmiskun-

neet nähdä vallitsevan asioiden järjestyksen pinnan alle. He eivät ole enää yhtä sokeita kuin aiemmin valtioatteen loistolle ja kimalukselle tai ”kovan individualismin” ”siunauksille”. Ihminen tavoittelee ihmissuhteiden laajempaa liikkumatilaa, minkä vain vapaus voi tarjota. Sillä oikea vapaus ei ole mikään paperinpala, jota kutsutaan ”perustuslaiksi”, ”lailliseksi oikeudeksi” tai ”laiksi”. Se ei ole mikään abstraktio, joka johdetaan ”valtiona” tunnetusta käsitteellisyydestä. Se ei ole negatiivinen asia, jossa oltaisiin vapaita jostakin, koska sellaisen vapauden kanssa voi kuolla nälkään. Todellinen vapaus on positiivista: se on vapautta johonkin; se on vapautta olla ja vapautta tehdä; lyhyesti sanottuna se on aktuaalisten ja aktiivisten mahdollisuuksien vapautta.

Tällainen vapaus ei ole lahja: se on ihmisen, jokaisen ihmisen, luonnollinen oikeus. Sitä ei voida luovuttaa; mikään laki tai hallinto ei voi sitä antaa. Sen tarve ja sen kaipaus on yksilölle sisäsyntyistä. Tottelemattomuus kaikkia pakon muotoja vastaan on sen vaitomaista ilmaisu. Kapinointi ja vallankumous ovat enemmän tai vähemmän tietoisia pyrkimyksiä sen saavuttamiseksi. Nämä yksilölliset ja yhteisölliset ilmenemismuodot ovat ihmisen arvojen perustavia ilmauksia. Voidakseen varjella noita arvoja yhteisön tulee ymmärtää, että sen suurin ja kestävin omaisuus on yksikkö: yksilö.

Uskonnossa, kuten politiikassakin, ihmiset puhuvat abstraktioista uskoen käsittelevänsä tosiasioita. Mutta kun tullaan todelliseen ja konkreettiseen, useimmat ihmiset tuntuvat menettävän elävän kosketuksen siihen. Tämä voi hyvin johtua siitä, että todellisuus itsessään on liian tosiasiallista, liian kylmää saamaan ihmissielua haltioihinsa. Sen voivat saattaa haltioihinsa vain arkipäiväisyyksistä poikkeavat asiat, epätavalliset asiat. Toisin sanoen ideaali on kipinä, joka sytyttää mielikuvituksen ja ihmisten sydämet. Tarvitaan jokin ideaali nostamaan ihminen olemassaolonsa velttoudesta ja yksitoikkoisuudesta, muuttamaan nöyristelevä orja sankarilliseksi hahmoksi.

Tässä kohtaa ilmaantuu tietenkin marxilainen vastaväittäjä, olen marximpi kuin Marx itsekään. Sellaiselle ihminen on pelk-

reja ja hallituksia vastaan taatakseen senkin vähän, mitä on saavutettu.

Tämän pitkän Golgatan suuri sankarihahmo on ollut Ihminen. Nimenomaan yksilö – usein yksin ja yksittäin, toisinaan yhdessä ja yhteistyössä muiden kaltaistensa kanssa – on taistellut ja vuo-
tanut verta loputtoman pitkässä taistelussa tukahduttamista ja sortoa vastaan, orjuuttavia ja alentavia voimia vastaan.

Lisäksi ja mikä vielä merkittävämpää: nimenomaan ihmisen, yksilön, sielu on ensin kapinoinut epäoikeudenmukaisuutta ja alennustilaa vastaan; nimenomaan yksilö on muodostanut itselleen käsityksen vastarinnasta niitä olosuhteita vastaan, jotka häntä ovat hiertäneet. Lyhyesti sanoen nimenomaan yksilö on aina niin vapauttavien ajatusten kuin tekojenkin alkuunpanija.

Tässä ei viitata pelkästään poliittisiin taisteluihin vaan ihmiselämän ja hänen ponnistustensa koko skaalaan kaikkina aikoina ja kaikilla seuduilla. Nimenomaan yksilö, voimakashenkinen ja vapaudentahtoinen ihminen, on aina tasoittanut tietä inhimilliselle edistykselle, jokaiselle askeleelle kohti parempaa maailmaa. Tämä on tapahtunut tieteessä, filosofiassa ja taiteessa samoin kuin teollisuudessakin. Yksilön nerous on nostanut ne korkeuksiinsa, hahmottanut ”mahdottomat”, nähnyt niiden toteutuksen ja valanut muihin innoitusta pyrkiä ja työskennellä niiden hyväksi. Yhteiskunnallisesti ilmaisten nimenomaan profeetta, näkijä, idealisti on aina uneksinut maailmasta, joka olisi enemmän hänen sydämensä toiveiden mukainen; hän on toiminut johtotähtenä tiellä kohti suurempia saavutuksia.

Valtio – jokainen hallinto, olipa se muodoltaan, luonteeltaan tai väriltään millainen tahansa, tai olipa se absoluuttinen tai perustuslaillinen, monarkia tai tasavalta, fasistinen, natsistinen tai bolsevistinen – on perimmäiseltä luonnoltaan konservatiivinen, staattinen, suvaitsematon muutoksen suhteen ja sitä vastustava. Minkälaisia muutoksia se läpikäykään, ne ovat aina seurausta siihen kohdistetusta painostuksesta, joka on ollut tarpeeksi voimakasta pakottaakseen hallitsevat vallanpitäjät alistumaan rauhanomaises-

ti tai muutoin, yleensä ”muutoin” – siis vallankumouksen kautta. Lisäksi hallintoon sisältyvä konservatiivisuus ja kaikenlainen auktoriteetti muuttuu vääjäämättä taantumukselliseksi. Tämä tapahtuu kahdesta syystä: ensinnäkään hallinnon luonteeseen ei kuulu pelkästään säilyttää sillä jo olevaa valtaa vaan myös voimistaa, laajentaa ja ikuistaa se niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Mitä suuremmaksi auktoriteetti kasvaa, sitä suurempi on valtio ja sen valta, ja sitä vähemmän se voi suvaita vastaavanlaista auktoriteettia tai poliittista valtaa rinnallaan. Hallitsemisen psykologia vaatii sitä, että sen vaikutus- ja arvovalta kasvavat jatkuvasti niin kotimaassa kuin ulkomaillakin, ja se käyttää hyväkseen jokaisen mahdollisuuden niiden lisäämiseksi. Tätä tendenssiä motivoivat taloudelliset ja kaupalliset intressit, jotka vaikuttavat hallinnon taustalla ja joita se edustaa ja palvelee. Jokaisen hallinnon perustava *raison d'être*, jolta aiempien aikojen historioitsijat sattumoisin tietien tahtoen sulkivat silmänsä, on nyt tullut aivan liian ilmiselväksi, jotta edes professorit voisivat jättää sitä enää huomiotta.

Toinen tekijä, joka pakottaa hallinnot muuttumaan yhä konservatiivisemmiksi ja taantumuksellisemmiksi, on niiden sisäinen epäluottamus yksilöä kohtaan sekä yksilöllisyyden pelko. Poliittisella ja yhteiskunnallisella järjestelmällämme ei ole varaa sietää yksilöä ja hänen alituista uudistusten tavoitteluaan. Sen tähden valtio ”itsepuolustukseksi” tukahduttaa, vainoaa, rankaisee ja jopa riistää yksilöltä elämän. Tässä tehtävässä sitä auttavat kaikki ne instituutiot, jotka palvelevat vallitsevan järjestyksen säilyttämistä. Valtio turvautuu jokaiseen väkivallan ja pakon muotoon, ja sen ponnistuksia tukee enemmistön ”moraalinen suuttumus” harhaoppisia, yhteiskunnallisia toisinajattelijoita ja poliittisia kapinallisia vastaan – enemmistö, jota on vuosisatojen ajan valmennettu valtion palvontaan, koulutettu kuriin ja tottelevaisuuteen ja nujerrettu auktoriteetin pelolla kotona, koulussa, kirkossa ja julkisessa sanassa.

Yhdenmukaisuus on auktoriteetin vahvin suoja: pieninkin poikkeaminen siitä on hirvittävä rikos. Nykyaikaisen elämän suurimittainen mekanisoituminen on lisännyt yhdenmukaisuutta tuhatker-

vauhtia ei ole mikään todiste sivilisoitumisesta. Todellinen sivilisoituminen täytyy mitata yksilön mukaan, kaiken yhteisöelämän yksikön mukaan; hänen yksilöllisyytensä mukaan ja sen mukaan, missä määrin yksilöllisyys saa vapaasti syntyä, kasvaa ja laajeta tunkeilevan ja pakottavan auktoriteetin estämättä.

Yhteiskunnallisesti puhuen sivilisaation ja kulttuurin kriteereitä ovat yksilön nauttimien vapauksien ja taloudellisten mahdollisuuksien määrä; yhteiskunnallinen ja kansainvälinen yhteisyys ja yhteistyö, jota eivät rajoita ihmisten tekemät lait ja muut keinotekoiset esteet; etuoikeutettujen kastien puuttuminen sekä vapauden ja ihmisen arvokkuuden toteutuminen; lyhyesti: yksilön todellinen vapautuminen.

Poliittinen absolutismi on hylätty, koska ihmiset ovat ajan saatossa havainneet, että absoluuttinen valta on pahaa ja tuhoavaa. Sama pätee kuitenkin kaikkeen valtaan, olipa kyse etuoikeuksiin, rahaan, pappeuteen, politiikkaan tai niin kutsuttuun demokratiaan perustuvasta vallasta. On yksilön kannalta vain vähän merkitystä sillä, mikä on pakottamisen erityisluonne – onko se yhtä synkeää kuin fasismissa, yhtä raukkamaista kuin natsismissa tai yhtä teeskentelevän sosialistista kuin bolsevismissa. Valta korruptoi ja alentaa niin herran kuin renginkin, ja on aivan yhdentekevää, käyttäkö valtaa itsevaltiat, parlamentti vai neuvostot. Diktaattorin valtaakin vaarallisempaa on luokan valta; kaikkein hirvittävä on enemmistön tyrannia.

Historian pitkä kulku on opettanut ihmiselle, että hajaannus ja riita merkitsevät kuolemaa ja että yhtenäisyys ja yhteistyö edistävät hänen asiaansa, moninkertaistavat hänen voimansa ja parantavat hänen hyvinvointiaan. Hallinnoimisen henki on aina toiminut tämän elintärkeän opetuksen yhteiskunnallista soveltamista vastaan, paitsi silloin, kun se on palvellut valtiota ja edistänyt sen omia erityisintressejä. Nimenomaan tämä valtion ja sen taustalla olevien etuoikeutettujen kastien edistyneen vastainen ja epäsosiaalinen henki on ollut syypää katkeraan ihmisen taisteluun toista ihmistä vastaan. Yksilö ja yhä suuremmat yksilöjoukot ovat alka-

kyisessä maailmanjärjestelmässämme. Massat jaksavat aina vain uurastaa – osaksi siksi, että työn tappavat rutiinit ovat tylsistyneet heidän aistinsa, ja jostakinhan heidän täytyy repiä elantonsa. Vieläkin voimallisemmin tämä pätee nykypäivän politiikkaan. Sen rakenteissa ei ole sijaa itsenäisen ajattelun ja toiminnan vapaalle valinnalle. Sijaa on vain äänestävälle ja veroja maksaville sätkynu-keille.

Valtion intressit ja yksilön intressit eroavat perustavalla tavalla toisistaan ja ovat antagonistisia. Valtio sekä sen tukemat poliittiset ja taloudelliset instituutiot voivat olla olemassa vain muokkaamalla yksilön erityisiin tarkoituksiinsa; kouluttamalla hänet kunnioit-tamaan ”lakia ja järjestystä”; opettamalla hänelle tottelevaisuutta, alistumista ja kyseenalaistamatonta uskoa hallinnon viisauteen ja oikeudenmukaisuuteen; edellyttämällä häneltä ennen kaikkea lo-jaalia palvelua ja täydellistä itsensä uhraamista silloin kun valtio sitä vaatii, kuten sodassa. Valtio asettaa itsensä ja intressinsä jo-pa uskonnon ja Jumalan vaatimusten yläpuolelle. Valtio rankaisee uskonnollisista tai omantunnon esteistä yksilöllisyyden vastaises-ti, koska ei ole olemassa mitään yksilöllisyyttä ilman vapautta ja vapaus on auktoriteetin suurin uhka.

Yksilön taistelu tätä suunnatonta ylivoimaa vastaan on sitäkin vaikeampaa – ja liian usein vaarallista elämälle ja terveydelle – koska totuus tai valhe eivät toimi hänen kohtaamansa vastustuk-sen kriteereinä. Kyseessä ei ole hänen ajattelunsa tai toimintansa pätevyys tai hyödyllisyys, mikä nostattaa valtion ja ”yleisen mie-lipiteen” voimat häntä vastaan. Uudistajaan ja protestoijaan koh-distunutta vainoa on aina innoittanut vakiintuneen auktoriteetin pelko siitä, että sen erehtymättömyys kyseenalaistetaan ja että sen valtaa uhataan.

Ihmisen todellinen vapauttaminen, yksilöllinen ja kollektiivinen, riippuu hänen vapautumisestaan auktoriteetista ja uskosta siihen. Koko ihmisen kehitys on ollut taistelua tähän suuntaan ja tämän tavoitteen puolesta. Kehitystä eivät muodosta keksinnöt ja meka-niikka. Kyky matkustaa sadanviidenkymmenen kilometrin tunti-

taisesti. Se on läsnä kaikkialla: tavoissa, mauissa, pukeutumisessa, ajatuksissa ja aatteissa. Keskittyneimmillään sen tylsyys on ”ylei- sessä mielipiteessä”. Vain harvoilla on rohkeutta nousta sitä vas-taan. Se, joka kieltäytyy alistumasta, leimataan heti ”omituiseksi” ja ”poikkeavaksi” ja hänet julistetaan häiriötekijäksi modernin elä-män miellyttävässä lamaantuneisuudessa.

Virallistakin auktoriteettia enemmän yksilöä ahdistaa sosiaa- lisen yhdenmukaisuus ja samankaltaisuus. Yksilön ”ainutlaatui-suus”, ”erillisuus” ja ”erottautuminen” tekevät hänestä muukalai-sen, ei ainoastaan synnyinpaikallaan vaan jopa kotonaan – usein vieläkin enemmän kuin ulkomaalaisperäisistä muukalaisista, jotka yleensä sopeutuvat vallitsevaan.

Yksilön synnyinmaa perinnetaustoineen, ensivaikutelmineen, muistoinen ja muine hänelle rakkaine asioineen ei missään todel- lisessä mielessä riitä herkkätuntoisille ihmisille, jotta he tuntisivat olonsa kotoisaksi. Tietty ”kuulumisen” ilmapiiri, tietoisuus siitä, että on ”yhtä” ihmisten ja ympäristön kanssa, on olennaisempaa kotoisuuden tunteelle. Tämä pätee suhteessa niin perheeseen, pie-nempään paikallispiiriin kuin laajempaankin elämän ja toiminto- jen alueeseen, jota yleisesti kutsutaan isänmaaksi. Yksilö, jonka nä-kemykset käsittävät koko maailman, ei useinkaan tunne missään olevansa niin rajoitettu ja vailla yhteyttä ympäristöönsä kuin syn-nyinmaassaan.

Sotaa edeltävinä aikoina yksilö saattoi ainakin paeta kansallista ja perhelähtöistä ikävyyttä. Koko maailma oli avoinna hänen kaipauksilleen ja etsinnöilleen. Nyt maailmasta on tullut vankila ja elämästä jatkuvaa yksinäistä vankeutta. Erityisen totta tämä on oikeisto- ja vasemmistodiktatuurien ilmaantumisen myötä.

Friedrich Nietzsche kutsui valtiota kylmäksi hirviöksi. Millä ni-mellä hän olisikaan kutsunut modernin diktatuurin kaavussa esiin-tyvää hirveää petoa? Eipä sillä, että hallinto olisi ikinä sallinut yksi-lölle paljonkaan liikkumatilaa; mutta uuden valtioideologian mes-tarit eivät suo sitäkään vähää. ”Yksilö ei ole mitään”, he julistavat, ”vain joukoilla on merkitystä.” Uuden jumaluuden pohjatonta ruo-

kahalua ei tyydytä mikään muu kuin yksilön täydellinen antautuminen.

Kummallista kyllä tämän uuden ilosanoman kovaäänisimmät puolestapuhujat löytyvät brittiläisen ja amerikkalaisen älymystön parista. Juuri tällä hetkellä he ovat rakastuneita ”proletariaatin diktatuuriin”. Varmastikin vain teoriassa. Käytännössä he yhä asettavat etusijalle omien maidensa harvat vapaudet. He matkustavat Venäjälle lyhyelle vierailulle tai ”vallankumouksen” myyntimiehinä, mutta he tuntevat olonsa turvallisemmaksi ja mukavammaksi kotimaassaan.

Kyse ei ehkä ole pelkästään rohkeuden puutteesta, mikä saa nämä hyvät britit ja amerikkalaiset pysymään kotimaissaan mieluumin kuin suuntaamaan maanpäällisiin paratiiseihin. Alitajunnassa saattaa väijyä tunne, jossa yksilöllisyys säilyy kaiken inhimillisen yhteenliittymisen perustavimpana tosiasiana – tukahdutettuna ja vainottuna, muttei koskaan lyötynä, ja ajan mittaan voittajana.

”Ihmisen nerous”, joka on vain persoonallisuuden ja yksilöllisyyden toinen nimitys, kaivaa tiensä läpi kaikkien oppilokeroiden, läpi perinteiden ja tapojen paksujen vallien, kieltäen kaikki tabut, vähät välittäen auktoriteetista, kohdaten solvauksia ja mestauslavoja – tullakseen lopulta tulevien sukupolvien siunaamaksi profeettana ja marttyyrina. Ilman ”ihmisen neroutta”, tuota yksilöllisyyden sisäistä, itsepintaista ominaisuutta, me vaeltelisimme vieläkin muinaisissa metsissä.

Pjotr Kropotkin on osoittanut, miten loistavia tuloksia tämä ihmisen yksilöllisyyden ainutkertainen voima on saavuttanut, kun se on voimistunut yhteistyössä toisten yksilöiden kanssa. Yksipuolinen ja täysin riittämätön darwinistinen teoria olemassaolon taistelusta sai biologisen ja sosiologisen täydennyksen suuresta anarkistista, tiedemiehestä ja ajattelijasta. Perusteellisessa teoksessaan *Mutual Aid* Kropotkin osoittaa, että eläinkunnassa aivan kuten ihmisyhteisöissäkin on yhteistyö – vastakohtana kummallekin osapuolelle tuhoisalle riitelylle ja taistelulle – toiminut lajien eloonjäämisen ja evoluution hyväksi. Kropotkin osoitti, että vain keski-

näinen apu ja vapaaehtoinen yhteistyö – eikä kaikkivoipa ja kaitentuhuava valtio – voivat luoda perustan vapaalle yksilölliselle ja yhteisölliselle elämälle.

Nykyisin yksilö on diktatuurin puolesta kiihkoilevien ja yhtä lailla pakkomielteisten ”kovan individualismin” puolesta kiihkoilevien pelinappula. Edellisten tekosyy on väite uudesta päämäärästä. Jälkimmäiset eivät edes teeskentele mitään uutta. Itse asiassa ”kova individualismi” ei ole oppinut mitään eikä ole unohtanut mitään. Sen ohjauksessa ylläpidetään yhä raakaa taistelua fyysisestä olemassaolosta. Niin oudolta kuin saattaa vaikuttaakin ja niin yletömän järjetöntä kuin se onkin, jatkuu taistelu fyysisestä eloonjäämisestä hilpeästi, vaikka välttämättömyys siihen on täysin kadonnut. Tosiaankin taistelua jatketaan ilmeisesti siksi, ettei siihen ole mitään syytä. Eikö niin kutsuttu ylituotanto todistakin sen? Eikö maailmanlaajuinen talouskriisi olekin puhuva osoitus siitä, kuinka ”kovan individualismin” sokeus pitää yllä taistelua olemassaolosta oman tuhonsa uhallakin?

Yksi tämän taistelun mielipuolisista luonteenpiirteistä on täydellinen nurinkuruisuus tuottajan suhteessa tuottamiinsa tavaroihin. Keskiwertotyöläisellä ei ole mitään sisäistä kosketuskohtaa teollisuuteen, jossa hän työskentelee; hän on vieras tuotantoprosessille, jonka mekaaninen osa hän on. Kuten mikä tahansa koneiston ratas, hän on korvattavissa milloin tahansa muilla samanlaisilla epäpersoonallisilla ihmisillä.

Älykäs proletaari, vaikka hän typerästi luuleekin olevansa vapaa toimija, ei ole paljoakaan paremmassa asemassa. Hän ei voi valita tai suunnata itseään ammatissaan sen enempää kuin hänen käsillään työskentelevä veljensääkään. Materiaaliset näkökohdat sekä suuremman sosiaalisen arvostuksen halu ovat tavallisesti ratkaisevia tekijöitä intellektuellin kutsumuksessa. Näihin voidaan lisätä tendenssi seurata sukuperinteen jalanjälkiä, ja näin tullaan lääkäreiksi, lakimiehiksi, opettajiksi, insinööreiksi jne. Kaavojen noudattaminen vaatii vähemmän ponnistuksia ja persoonallisuutta. Tämän seurauksena lähes jokainen on kuin tuulten riepottelema ny-